

ORD25

**Overgangsvejledning – Styrkede overgange fra
grundskole til ungdomsuddannelse for unge
med ordblindhed**

Inger-Lise V. Petersen og Trine L. Gandil, lektorer, Københavns Professionshøjskole
12. september 2025

Program

- Deltagere, mål og faser i Styrkede overgange
- Refleksion om overgange
- Fund fra fase 1: Litteraturstudie og interviews
- Workshop: Igangværende afprøvninger i fase 2
- Kommende faser i Styrkede overgange

Projektets deltagere

To partnerkommuner: Frederiksberg og Aalborg

Ekstern evaluator: EVA

Projektgruppe KP og NVOL

Styregruppe

Ekstern følgegruppe

Projektets praktikere er:

KUI-vejledere, læsevejledere, ordblindelærere fra grundskole og ungdomsuddannelse, et ungepanel og forældre.

Se mere her: <https://styrkedeovergange.kp.dk>

EGMONT

Styrkede
Overgange KP

Projektets mål og faser overordnet

Projektets mål er, at unge med ordblindhed mestrer egen ordblindhed og understøttes i uddannelsesvalg og overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse og beskæftigelse.

1. At den enkelte unge lærer at mestre egen ordblindhed i forhold til at udvide sit valg- og handleperspektiv

De Unge

2. At KUI-vejledere og fagprofessionelle, som den unge møder i skole og uddannelse, sammen kan understøtte denne mestring.

Professionelle

3. At forældre får viden, indsigt og kompetencer til at være en ressource i den unges udviklingsproces.

Forældre

Fase 1: Etablering af vidensgrundlag (aug. – dec. 2024)

Fase 2: Udvikling og afprøvning af materialer og indsatser (jan. 2025 – dec. 2026)

Fase 3: Udvikling af e-læring til KUI-vejledere (jan. – jun. 2027)

Fase 4: Udbredelse af materialer og indsatser til alle interesserede (aug. – dec. 2027)

Vejledning i livets transitionsfaser

Forandring og acceleration (Hartmut Rosa, 2014)

Forestilling om linearitet og normalbiografi

Transitioner: universelt i menneskers liv

(Arnold van Gennep, 1909)

Overgangsritual bestående af tre faser (Victor Turner, 1972):

1. Separationen
2. Liminaliteten: "betwixt and between"
3. Integrationen (ny identitetsforståelse)

Transitioner: tre kategorier

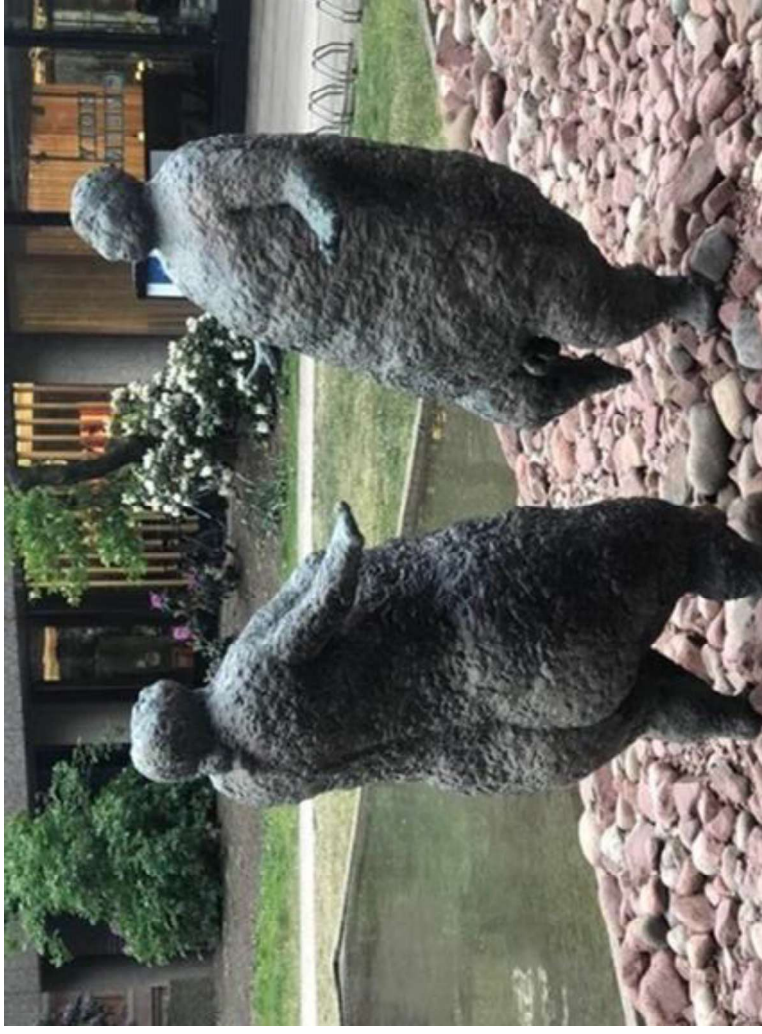
- Forventede transitioner
- Uventede transitioner
- Begivenhedsløse transitioner

(Anderson et al., 2022)

(Petersen, 2023: Vejledning i livets transitionsfaser – NLL)

Refleksion

Kan du koble transitionsproblematikken
til din praksis?

Fase 1: Etablering af vidensgrundlag (aug. – dec. 2024)

Kortlægning af eksisterende overgangsvejledning gennem:

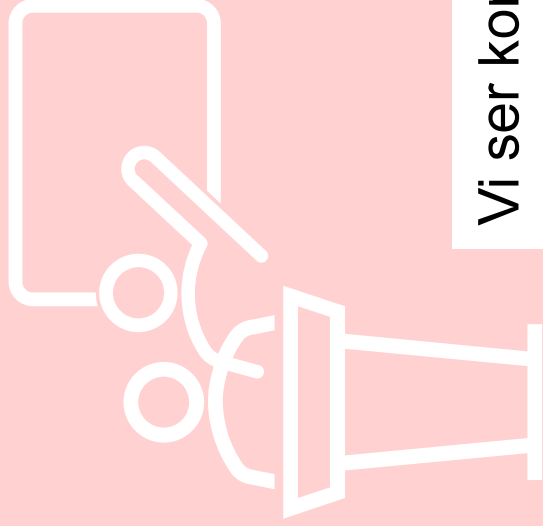
- litteraturstudie
- Interviews med forældre, ordblinde unge, KUI-vejledere og andre fagprofessionelle (ordblindelærere og læsevejledere)

Litteraturstudie v. Stine Fuglsang og Ulla Højmark Jensen (2024)

Konklusion

En succesfuld overgang for unge med ordblindhed kræver en helhedsorienteret indsats, hvor både vejledere, skoler og forældre spiller en central rolle. Stereotyper og lave forventninger bør udfordres, og vejledningen bør fokusere på at styrke unges selvtillid, mestringsstrategier og adgang til støttemuligheder. Lokale initiativer som overleveringsmøder, mentorordninger og evalueringsværktøjer har vist sig at være effektive redskaber i arbejdet med at styrke overgangen til ungdomsuddannelserne.

Vi ser kort på lidt detaljer i fundene og tiltag

Del 1: Internationale og nationale forskningsstudier om de udfordringer ordblinde unge møder i uddannelsessystemet, og hvordan vejledning og støtte kan styrke deres muligheder og valg.

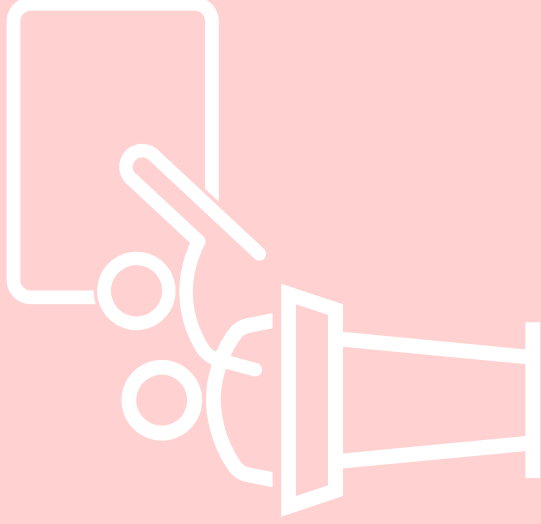
Del 2: Nationale og lokale udviklingsprojekter, rapporter og initiativer med formålet at styrke overgangen for unge med ordblindhed og kortlægninger og evalueringer af ordblindeindsatser i uddannelsessystemet. Disse bidrager med viden om best practices, effektive samarbejdsmodeller og konkrete værktøjer til at styrke overgangen.

Styrkede
Overgange **XP**

Fund fra litteraturstudie

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

- Ordblinde har ikke lavere IQ og er lige så kreative og innovative som andre.
- Voksne med ordblindhed klarer sig i jobs med høje skriftsproglige krav.

Men

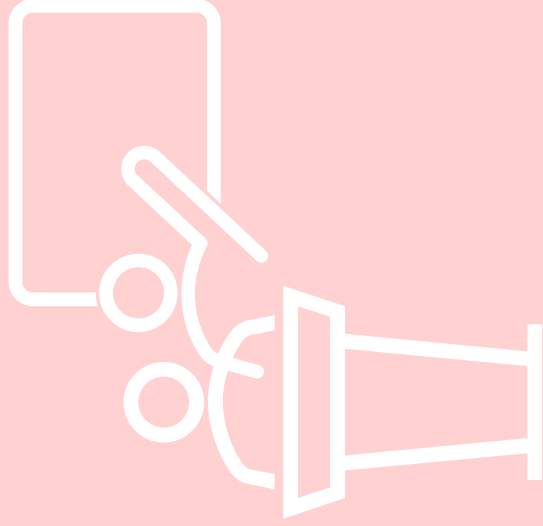
- Stereotype forventninger til ordblindes jobmuligheder hos forældre og i særlig grad hos vejledere: Ordblinde foreslås job med lave skriftkrav, job af mere kreativ/innovativ karakter.
- Ordblindes negative erfaringer med skole og lavere forventninger medfører lav self-efficacy, lavt selvværd; en gruppe har uafklaret forståelse af egne styrker og færdigheder.
- Store forskelle i hvilke job personer med og uden ordblindhed besidder.
- Tosprogede overses som ordblinde – pigernes vanskeligheder overses, og drengenes tilskrives familiens lave ressourcer.

Styrkede
Overgange **XP**

Fund fra litteraturstudie

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Den rette støtte hjælper

- Med støtte (vejledning og LST) gennemfører flere ordblinde en ungdomsuddannelse
- Faste møder og tillid i vejledning spiller afgørende rolle.
- Rollemodeller og tilhørsforhold i sociale fællesskaber opleves afgørende.
- Brug af LST kan gavne og løfte læsning, stavning og faglig trivsel
- Men ikke alle bruger eller kan komme til at bruge LST: enten pga. manglende løbende instruktion eller pga. af manglende integration af LST og strategier i klasserummet.

Men/og:

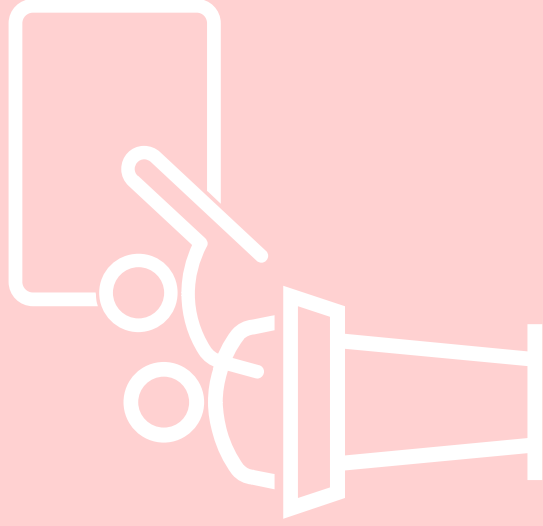
Ordblinde fra ressourcestærke hjem klarer sig bedre en ordblinde fra ikke-ressourcestærke hjem ift. at vurderes uddannelsesparate, karaktergivning og trivsel.

Styrkede
Overgange **XP**

Fund fra litteraturstudie

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Identificerede eksisterende tiltag

1. Overleveringsmøder og tværgående samarbejde

- Flere kommuner har modeller for overleveringsmøder mellem grundskole og ungdomsuddannelse.
- Mødefora på tværs af sektorer til at systematisere samarbejde og videndeling om ordblindes behov.
- Procesdokumenter til at sikre ansvarsfordeling og kontinuitet i støtten til de unge.

2. Konkrete redskaber til overgange

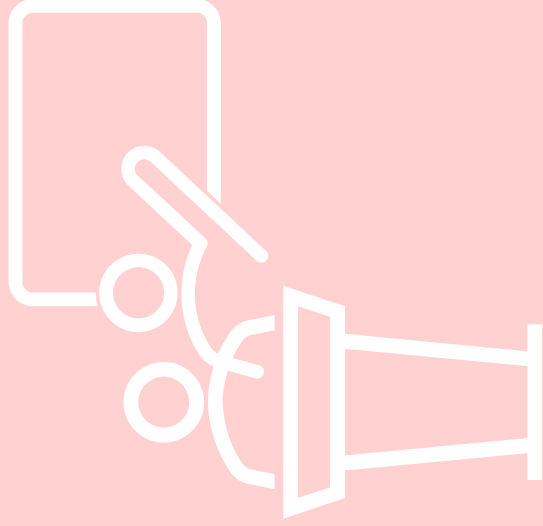
- Evalueringstværværktøjer hjælper med at følge den enkelte elevs udvikling og sikre systematisk støtte til læsestrategier.
- Selvevalueringsværktøjer understøtter evaluering af læringsmiljøets inklusion af ordblinde elever (fx 'barometer')
- Visualisering af vejlednings- og undervisningsaktiviteter bidrager til bedre forståelse af støttemuligheder.

**Styrkede
Overgange**

Fund fra interviews

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Interviews (Martin H. Olsen, Trine Gandil, Inger-Lise Petersen og Iben Lykkebo)

Interviews med 20 forældre: erfaringer og forventninger til samarbejdet med deres barns lærere/fagprofessionelle og KUI-vejlederne

Interviews med 49 unge: erfaringer med ordblindhed i grundskolen og i overgangen til ungdomsuddannelse.

Interviews med 13 læsefaglige: erfaringer og oplevelser med overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse

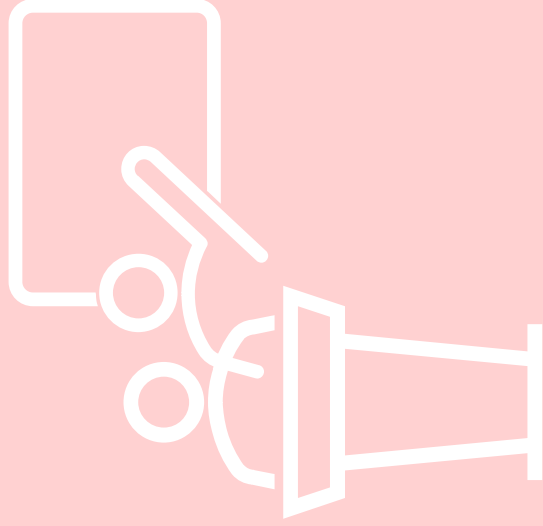
Interviews med 6 KUI-vejledere: erfaringer med at vejlede ordblinde unge, hvordan diagnosen påvirker vejledningen ønsker til forbedret indsats i vejledningen.

**Styrkede
Overgange** KP

Fund fra interviews

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Interviews – 20 forældre

Erfaringer og forventninger til samarbejdet med deres barns lærere/læsevejleder/ordblindelærer og KUI-vejlederne

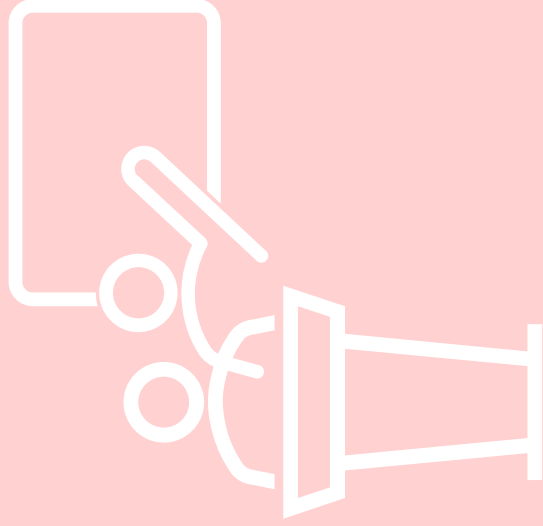
- Stor spredning i erfaringer (fra meget negative til virkelig positive)
- Ønsker tydeligere info om støtteomfang, faktiske muligheder og rettidighed i støtten. Hvem tager initiativet hvornår, ansvar, opfølgning – ofte må forældre spille en meget aktiv rolle.
- Vigtigt med dialogen om forestillinger om gradvis overdragelse af ansvar fra forældre/fagprofessionelle til eleven selv
- Oplevelse af begrænset inddragelse i uddannelsesovergangen – både i opstarten og videre frem på uddannelse.
- Nogle ønskede dog at deres medansvar ikke skulle stå i vejen for elevens selvstændiggørelse.

Styrkede
Overgange **KP**

Fund fra interviews

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Interviews – 49 unge erfaringer med ordblindhed i grundskolen og i overgangen til ungdomsuddannelse

- Lave forventninger fra både forældre, vejledere og lærere.
- Uvurderlig hjælp fra mor.
- Individuelt hvornår de unges ordblindhed bliver afdækket. Ofte først alt for sent.
- Flere unge oplever det pinligt at være ordblind. Synlig specialpædagogisk hjælp og hjælpemidler opleves stigmatiserende:

”I gym tog jeg ikke imod den hjælp jeg kunne få fordi det var pinligt at være anderledes, så brugte jeg min søster”. Kvinde, 19 år, HF

- Tosprogede kæmper både med det danske sprog og ordblindhed (ikke hjælp at hente derhjemme)

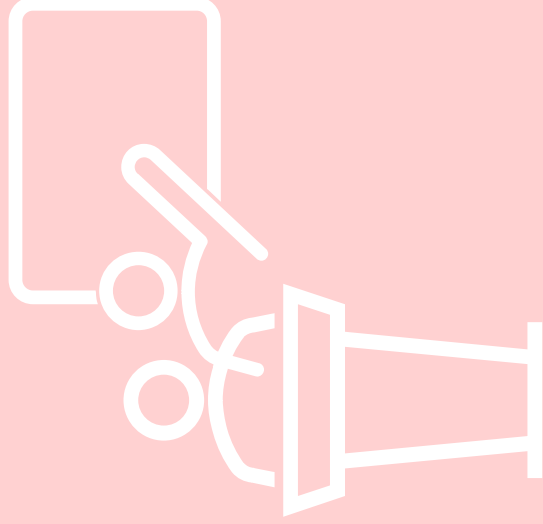
”Jeg er utrolig dårlig til at bede om hjælp. Så det er megasvært for mig”. Mand, 19 år, handelsskole

**Styrkede
Overgange** KP

Fund fra interviews

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Interviews – 13 læsefaglige erfaringer og oplevelser med overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse

- Grundskolerne og ungdomsuddannelserne ved generelt for lidt om hinanden.

Det går bedst når

- Man tager udgangspunkt i den enkelte elev (større individualisering på elevernes præmisser)
- Der er en systematiseret overlevering af information – også af kvalitativ karakter – på individniveau ved overgange.
- Forældrene inddrages aktivt ift. uddannelsesvalg og -muligheder allerede fra starten af udskolingen.

Der ønskes

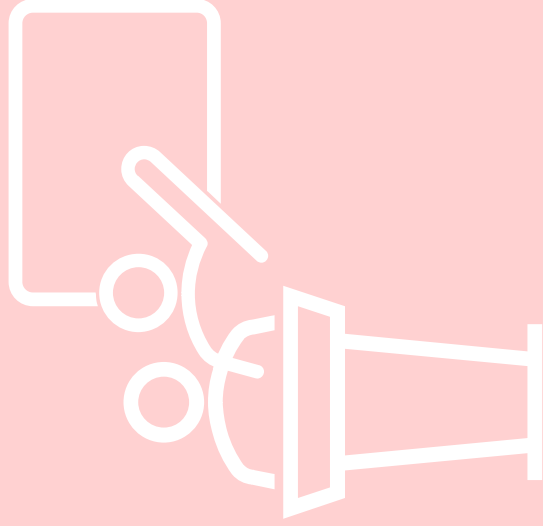
- Et stærkere netværk omkring den ordblinde i uddannelsesovergangen for at skabe erfaringsdeling.

Styrkede
Overgange **XP**

Fund fra interviews

Præsentation af
centrale fund fra
projektets
vidensindsamling

Interviews – KUI vejledere

erfaringer med at vejlede ordblinde unge, hvordan diagnosen påvirker vejledningen

- Manglende viden om ordblindhed og hvilken hjælp der kan sættes i værk

”Jeg sidder og siger noget, jeg faktisk ikke ved en flyvende fis om.”

- Manglende samarbejde med de andre professionelle omkring de unge ordblinde
- Manglende systematik
- Udfordringer når eleverne har flere diagnoser

”Det er ligesom, at man ikke tænker, at når man er tosproget, at man også kan være ordblind. Men man kan ligesom ikke forene de to ting sammen. Det synes jeg er lidt ærgerligt, fordi der er så nogle børn, der går glip af noget hjælp der”

**Styrkede
Overgange** KP

Refleksion ift. overgangsperspektiv

Hvordan skabes gradvis overdragelse af ansvar fra forældre/fagprofessionelle til eleven selv?	Bør vi undgå at eleverne skjuler deres ordblindhed?
Hvad er de væsentligste 'informationer' der skal bæres videre – og af hvem og hvordan?	Hvordan kan vi få fokus på de oversete elever? Hvordan kan samarbejdet (tværfagligt og tværsektorielt) styrkes?

Fase 2

Udvikling og afprøvning af materialer og redskaber der skal styrke vejlednings- og samarbejdsindsatsen

Metode:

Aktionslæring

Interviews & observationer

Sparring

Konkrete igangværende afprøvninger

- Forældremøder: information og samtale om hvordan man støtter overgangen
- Samarbejds møder.
- Årsplanlægning med synliggørelse af kædeansvar
- Møde med kommende uddannelsessted
- Ordblinde-velkomstmøde på ungdomsuddannelsen
- Rollemodeller: Ordblinde fortæller om at være i erhvervspraktik og/eller ordblinde i job fortæller.
- Samtale-/overleveringsark (kvalificeres på tværs)

Som led i afprøvningsbeskrivelserne

- hvilket tiltag der afprøves,
- konteksten for tiltaget – hvor, hvornår det bringes i spil,
- hvilket problem tiltaget er et svar på,
- mål med tiltaget,
- hvad afprøvningsbeskrivelsen skal gøre os klogere på.

- Overleveringsark, samtaleark og tjekliste.
- Samtaler før og efter sommerferie med henholdsvis kendt / ukendt voksen.
- Årsplan for ansvar og afvikling af samtaler.

Eksempel på et beskrevet mål
At blive klogere på hvordan man sikrer, at den unge kommer til at stå stærkere i samtalen med ungdomsuddannelsen fx ved at den unge i samarbejde med en fagprofessionel får italesat og reflekteret over, hvad der er vigtigt for den unge.

Eva Svanborg, læsevejleder Sofiendalskolen
Anders Steffensen, trivselslærer Nr. Uttrup skole
Henriette Tryk, læsevejleder HTX
Emma Kastrup, SPS-vejleder Tech College

Et andet samtaleredskab: **Taksonomi**

- Udviklet af Maria Jahns på Ny Hollænderskolen.
- Bruges allerede som led i at skabe ordblindevenlig undervisning. Fungerer fra 4. klasse og frem.
- Bruges af læsevejleder sammen med elev og i samarbejde med dansklærer.
- Afprøvning: Har eleven selv et sprog for sine strategier?

Gradvis overdragelse:

- Kan eleven genkende skemaet?
- Kan eleven forklare det?
- Ved eleven hvad det kan bruges til?

Trin 1: Sammen med læsevejlederen

Trin 2: Med KUL-vejlederen

Trin 3: På ungdomsuddannelsen?

Møde på Ny Hollænderskolen. Fra venstre: Maria Jahns NH, Martin Olsen, KP, Pernille N. Madsen, LC, Dorthe Lambertsen, TFS

Taksonomi for den ordblinde elevs skriftsproglige strategier med læse- og skrivestrategier

Læsestrategier	Stavestrategier	Skrivestrategier	Stillaedering	Korrektur
Kan sige bogstavernes navne og lyde	Kan diktere ordet på PC	Kan diktere sætninger på PC	Bruger lyttefunktion til at forstå en opgaveformulering	Anvender oplæsningsfunktion til at lytte efter tekst
Kan læse korte, lydrette ord	Kan lave mellemrum mellem ordene	Kan indsætte punktum mellem sætninger efterfølgende stort bogstav	Kan planlægge en tekst i Word	Anvender grammatik i IntoWords og retter fej
Kan læse ord med hyppige betingede udtaler	Kan indddele ordene i stavelser og morfemer	Anvender ordforlagsfunktion i skriveopgaver	Kan researche indhold til en tekst og skrive noter	Kan undersøge alletalestrategier og retter fej
Kan læse fremmedord og ord med flere stavelser	Kan skrive rod/morfemet og finde endelsen i ordforlagsfunktionen i IntoWords	Kan variere forfelter vha. en ordbank	Kan finde en relevant skriveguide i IntoWords	Kan bruge søgefunktion til at finde og rette hyppige
Træner læsning hver dag	Bruger ordforlagsfunktionen i IntoWords til at finde den korrekte stavning	Kan anvende varierende adjektiver vha. en ordbank	Kan skrive i og bruger skriveguides	Kan anvende en tjekliste til at rette hyppige
Lyttter til bøger eller tekster på mobil eller PC	Kan indsætte * når det rigtige bogstav ikke kan findes	Kan bruge søgefunktionen til at variere ord	Kan kopiere og indsætte en skriveguide i Word	Kan modtage feedback
Får læst bøger højt hjemme og taler om indholdet	Kender hyppige stumme bogstaver			Redigerer i og omskriver tekster
Kan finde og downloade bøger på Nota	Kan skrive hyppige endelser			
Kan afspille tekster og lyd-bøger på PC eller mobil	Kan markere, kopiere og indsætte ord fra en anden tekst			

Aktivitet 10 minutter

Skim arket – og sum sammen med dine sidepersoner

- Hvad er for jer potentialet?
- Hvad savner I eventuelt?

Skriv på padlet

<https://kp.padlet.org/tgan7/styrkedeovergange>

Samtaleark ved opstart

Formålet med samtalearket er at afdække støttebehov ved ordblindhed, at oplyse om relevante støttemuligheder og indgå aftale om SPS samt bevidstgøre og styrke eleven i at mestre sin ordblindhed. Spørgsmålene skal tilpasses den enkelte elev. Stil kun de relevante spørgsmål.

Af Anja Bech Larsen (Frederiksberg VUC & STX), Anne Rikke Schnack (Falkonergårdens Gymnasium og HF), Bodil Høg (UC Diakonissestiftelsen) og Lise Engels Hansen (Frederiksberg HF).

Undervisning og oplæring **(forkortet let)**

- Hvad kan dine undervisere gøre for at skabe et ordblindvenligt læringsmiljø? (Fx "sørg for at dokumenter altid er OCR-behandlet eller i word-format" osv.)
- Hvad fungerer godt for dig i undervisningen? Og hvad fungerer ikke så godt for dig?
- Hvordan har du det med *team-/gruppearbejde* i skolen? Er der noget *du* eller *dine* studiekammerater skal være opmærksomme på for at samarbejdet lykkes?
- Hvilke *mestringsstrategier* bruger du i forhold til din ordblindhed? Hvad vil du gerne blive bedre til? Hvordan kan du nå i mål med dette?
- Hvad kan dine oplæringsvejledere gøre for at skabe et ordblindvenligt læringsmiljø? Hvad skal du og dine kollegaer være opmærksomme på i samarbejdet?
- Vil du gerne være *åben* omkring din ordblindhed over for dine undervisere, studiekammerater, oplæringsvejledere og kollegaer i oplæringen?
- Hvad skal på plads for at lette din opstart på denne uddannelse? Hvad kan du gøre løbende for at sikre, at du når i mål med uddannelsen? Er du indstillet på, at det måske kræver en ekstra indsats?
- Hvordan planlægger du din studietid og fritid? Beskriv kort dine *studievaner og studieteknikker*? (SPS-vejlederen oplyser om muligheden for *læssevejledning* og introducerer evt. til *køreplan til faglig læsning*).

Refleksion og selvindsigt i forhold til ordblindhed

- Hvilken betydning har din ordblindhed for din selvforståelse og din opfattelse af dig selv som (kommende) fagperson? Hvor ser du dine styrker og svagheder? Dine handlemuligheder?
- Vil du gerne vide mere om ordblindhed? (SPS-vejlederen kan give relevante kildehenvisninger og henviser til rollemodeller, foreninger m.v.)

Styrkede
Overgange **XP**

Aktiviteten 10 minutter

Skim arket – og sum sammen med dine sidepersoner

- Hvad er for jer potentialet?
- Hvad savner I eventuelt?

Skriv på padlet

<https://kp.padlet.org/tgan7/styrkedeoverg>
ange

Undervisning og oplæring (eksempel)

Undervisning og oplæring (eksempel)

- Hvad kan dine undervisere gøre for at skabe et *støttende miljø* i læringsmiljøet? (Se sæt for at dokumentere, altid er OER, behandlet eller i word format osv.)
- Hvad fungerer godt for dig i undervisningen? Og hvad fungerer ikke så godt for dig?
- Hvordan har du det med *team-/grupperarbejde i skolen*? Er der noget du eller dine studiekammerater skal være opmærksomme på for at samarbejdet lykkes?
- Hvilke *metriker* bruger du i forhold til din *ordtlidende*? Hvad vil du gerne blive bedre til? Hvordan kan du i mål med dette?
- Hvis kan dine oplæringsvejledere gøre for at skabe et *støttende miljø* i læringsmiljøet? Hvad skal du og dine kolleger være opmærksomme på i samarbejdet?
- Vil du gerne være *den* omkring din *ordtlidende* over for dine undervisere, studiekammerater, oplæringsvejledere og kolleger i oplæringen?
- Hvad skal på plads for at lade din opstart på denne uddannelse? Hvad kan du gøre i løbet af de første skoleår?
- Hvad skal på plads for at lade din opstart på denne uddannelse? Er du i kontakt på, at der måske kræver en ekstra indsats?
- Hvordan planlægger du din studietid og fritid? Beskriv kort dine *studievaner* og *studieaktiviteter* (SFS, at du når i mål med uddannelsen? Er du i kontakt på, at der måske kræver en ekstra indsats?)
- Hvordan planlægger du din studietid og fritid? Beskriv kort dine *studievaner* og *studieaktiviteter* (SFS, at du når i mål med uddannelsen? Er du i kontakt på, at der måske kræver en ekstra indsats?)

Refleksion og selvindsigt i forhold til *ordtlidende*

- Hvilken betydning har din *ordtlidende* for din *selvforståelse* og din *opfattelse af dig selv* som (kompetent) fagperson? Hvor ser du dine styrker og svagheder? Dine *handlingsmønstre*?
- Vil du gerne vide mere om *ordtlidende*? (SFS-vejlederen kan give relevante kildehenvisninger og henviser til rollespil, foredrag m.v.)

Styrkede
Overgange KP

Plenum

Projektets mål er, at unge med ordblindhed mestrer egen ordblindhed og understøttes i uddannelsesvalg og overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse og beskæftigelse.

Kommentarer og spørgsmål?

Kommende faser

Fase 1: Etablering af vidensgrundlag (aug. – dec. 2024)

Fase 2: Udvikling og afprøvning af materialer og indsatser (jan. 2025 – dec. 2026)

Fase 3: Udvikling af e-læring til KUI-vejledere (jan. – jun. 2027)

Fase 4: Udbredelse af materialer og indsatser til alle interesserede (aug. – dec. 2027)

Styrkede overgange

<https://styrkedeovergange.kp.dk>

Tak for nu!

Eventuelle henvendelser: Thea
Thøgersen, KP (projektleder)
thth@kp.dk

12. september 2025

Styrkede
Overgange KP